
oszip mandelstam

esszéje

"Nem én mondom, amit most mondani fogok,
úgy ásódott ki a földből, mint megkövesedett
búzaszemek."

- valahogy így szerettek volna beszélni azok, akik magukat akmeistáknak nevezték. Az "akmé" görög szó, azt jelenti: csúcs. A század tizes éveiben induló költőcsoport tagjainál (Gumiljov, Gorogyeckij, Kuzmin, Ahmatova, Mandelstam) nem értéket kifejező jelentésében szerepelt a szó, hanem konkrétan, mint tornyok, bástyák, templomok csúcsa, mint a gótikus katedrálisok égbe törő ívei: a kő találkozása az éggel. A görög szó pedig az orosz kultúra és nyelv hellén természetének manifesztációja, és ennél több is: az európai kultúra antikvitással kezdődő hagyományának megőrzési és továbbmentési kísérletére utal.

Az a meghatározás, hogy az akmeizmus - a futurista forradalommal szemben - a szimbolizmus "parnasszista-neoklasszicista reformja" az orosz irodalomban, tetszetős bár, de inkább elfedi, mint föltárja a valóságot. Az antikvitás versbe építése az akmeistáknál nem pusztán a tökéletes harmónia utáni

vágyat jelzik, a "tárgyas" versek nem az elvont szépséget dicsőítik. Mandelstam tornya sem elefántcsonttorony. Ő az európai kultúra aranyalapját próbálja átmenteni az özönvízen, a koron, a forradalmon. E tartalék letéteményese és megtestesülése pedig a szó, a Logosz, az "öntudatos értelem". És nem másért kell megőriznie, mint hogy ételként adja majd az éhezőknek, hogy felmutathassa, mint pap az eucharisziát annak, aki azt eltaszította magától: az államnak. A költőnek küldetése és hóstette, hogy együtt szenvedjen a kultúrellenes állammal, és akár a tenger fenekére is kövesse kora hajóját. Ha azonban félretesszük a költő feladatát és szerepét magabiztosan kijelölő esszéket és manifesztumokat, és Mandelstam versesköteteit kezdjük lapozgatni, a kristályos konstrukció, a versek klasszikus fegyelmezettségű architektúrája úgy jeleníti meg számunkra a tornyát rakó követőt, mint akire megvakult ég néz vissza, alatta pedig sötét Úr tátong, és aki sohasem tudhatja, lesz-e lakója a háznak, amit épít, és ha lesz is, megvédi-e majd a falak a semmi rettenetes hidegétől. És ebben a gyönyörűen (mert minden értelemben reménytelen) nyaktörő mutatványban már semmi heroikus nincs. A költő, a szó papja kétségbeesve döbben rá arra is, hogy elfeledte a rábízott szót, így már nincs semmi, amit a pusztulással szembeállíthatna. Petropol haldoklik, a kultúra fellegvárainak kövei a föld mélyén porladnak. Az egyetlen, amit még tenni lehet: kőbe, versbe formázni az utolsó pillanatot, és úgy adni át az örökkévaló időnek.

Mikola Gyöngyi